

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl/Year: 2019 – Kış / Winter Sayı/Issue: Ek-1 Özel Sayı
Sayfa / Page: 291-310
ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY
Makale Bilgisi / Article Info - Geliş/Received: 22.10.2019
Kabul/Accepted: 17.11.2019 - Araştırma Makalesi / Research Article

**GÖKÇEADA ÖRNEĞİNDE
KÜLTÜREL PEYZAJIN
KORUNMASI AÇISINDAN
SAKİN ŞEHİR HAREKETİNİN
ÖNEMİ***

***THE IMPORTANCE OF THE
SLOW CITY MOVEMENT FOR
THE CONSERVATION OF
CULTURAL LANDSCAPE IN
GÖKÇEADA SAMPLE***

Erman ÖZDEMİR

Mimar Sinan Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

Şehir ve Bölge Planlama ABD, Doktora Öğrencisi

ORCID: 0000-0001-5196-2590, ermanozdemir.8@hotmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KAPTAN AYHAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Peyzaj Mimarlığı Bölümü

ORCID: 0000-0001-5148-4162, cigdemayhan@yahoo.com

Öz

İtalya’da 1999 yılında ortaya çıkan ve bir koruma politikası olarak benimsenen Sakin Şehir (Cittaslow) Hareketinin felsefesi; özgün olmayan, iletişimden yoksun ve sadece tüketime odaklı bir yaşamı reddetmek üzerine kurulmuştur. İnsanları sahip oldukları özgün ve geleneksel yaşam alışkanlıklarını modern bir yaklaşımla sürdürmeye davet eder. Geçmişten gelen ve koruma değeri olan tüm doğal ve kültürel öğeleri kapsayıcı politikalar içerir. Yerel üretimi özellikle teşvik eder.

Çalışma alanı; Ege Denizi’nin kuzeydoğusunda yer alan ve Türkiye’nin en büyük adası olan Gökçeada’dır. Ada, önemli doğal peyzaj özelliklerinin yanı sıra, dikkat çekici bir kültürel zenginliğe de sahiptir. Geleneksel Rum mimarisi örnekleri ve yöresel ürünler (şarap, zeytinyağı) adanın korunması gereken önemli kültürel öğelerindedir. Gökçeada, uluslararası sakin şehir ağına 2011 yılında dahil olmuştur. Bu ağın ilk ve tek adasıdır.

* Bu makale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda, Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Kaptan Ayhan danışmanlığında, Erman ÖZDEMİR tarafından hazırlanan “Küreselleşen Dünyada Sakin Şehir Kavramının Doğal ve Kültürel Peyzaja Etkisi: Gökçeada Örneği” adlı yüksek lisans tezinin bir bölümünden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmada; sakin şehir hareketinin, kültürel peyzaj özelliklerinin sürdürülebilirliğine katkısı Gökçeada örneğinde araştırılmıştır. Bu amaçla, sakin şehir manifestosunda yer alan konuyla ilgili kriterler irdelenmiştir. Yerde yapılan gözlem ve incelemelerle, sakin şehir ilanı ve sonrasındaki süreçte kültürel peyzajların korunmasına yönelik yapılan çalışmaların yeterlilikleri ele alınmıştır. Çalışma sonunda; sakin şehir unvanının Gökçeada’da istenen ölçüde etkili olmadığı saptanmıştır. Ek olarak, adada hızla gelişen turizm hareketlerinin kültürel peyzaj öğeleri üzerindeki yıkıcı etkilerini en aza indirgeyebilmek adına, sakin şehir yaklaşımı çerçevesinde çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: sakin şehir hareketi, kültürel peyzaj, koruma, Gökçeada, Çanakkale.

Abstract

The Movement of Cittaslow was born in Italy in 1999 and it has been adopted as a conservation policy. The philosophy of this movement; is based on rejecting a life that is not original, devoid of communication and focuses only on consumption. It invites people to maintain their original and traditional life habits with a modern approach. It involves inclusive policies, for all natural and cultural elements from the past that have conservation value. It particularly encourages local production.

Gökçeada, which is selected as a study area is Turkey’s largest island and, it is located in the northeastern of the Aegean Sea. In addition to important natural landscape features, it also has a remarkable cultural richness. Examples of traditional Greek architecture and local products (wine, olive oil) are important cultural elements of the island that should be protected. Gökçeada was joined in the international slow city network in 2011. It is the first and only island in the network.

In this study, the contribution of the slow city movement to the sustainability of cultural landscape features was investigated in the case of Gökçeada. For this purpose, the relevant criteria in the slow city manifesto were examined. With the observations and investigations carried out in-situ, the proficiency of the projects or activities on conservation of cultural landscapes, from achieving the status of the slow city to today were discussed. At the end of the study; it was found that the title of the slow city was not as effective as expected in Gökçeada. In addition, in order to minimize the destructive effects of the rapidly developing tourism activities on the cultural landscape elements, various suggestions have been made within the framework of the slow city approach.

Keywords: the movement of cttaslow, cultural landscape, conservation, Gökçeada, Çanakkale.

Giriş

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, peyzajı; “İnsanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal ve/veya insani unsurların eyleminin ve etki-

leşiminin sonucu olan bir alan olarak tanımlamaktadır.¹ Bu tanıma paralel olarak kültürel peyzaj kavramı da çeşitli çalışmalarda tanımlanmıştır. Kültürel peyzaj; insan topluluklarının farklı kültürel tercih ve potansiyelleriyle, içindeki yaşadıkları doğal çevrenin onlara sunduğu şartların etkileşimi sonucu oluşur. Bu süreçte; doğal alan; ortam, kültür; etmen ve kültürel peyzaj ise somut ve özgün bir sonuç üründür (Sauer, 1925: 46). Kültürel peyzaj; insanların içinde yaşadıkları doğal çevrenin özelliklerine ve kısıtlarına göre oluşturdukları sürdürülebilir alan kullanım tekniklerini ve doğayla olan manevi ilişkilerini yansıtır. Kültürel peyzajların korunması aynı zamanda geleneksel ve sürdürülebilir alan kullanım formlarının devam ettirilmesi ve böylece biyolojik çeşitliliğin korunması anlamına da gelmektedir (Mitchell vd., 2009: 19).

Dünya Mirası Sözleşmesi; 1992'de, kültürel peyzajları tanıyan ve koruyan ilk uluslararası yasal araç olmuştur. Sözleşmede doğa ve insanın ortak eserleri olarak tanımlanan kültürel peyzajlar 3 farklı kategori altında değerlendirilmektedir:

1. İnsan eliyle yaratılmış ve tasarlanmış peyzajlar: Bunlar genelde dini ya da anıtsal yapılarla ilişkilendirilmiş park/bahçe alanlarıdır.

2. Organik olarak oluşmuş peyzaj alanları: Bu peyzajlar geçmişteki sosyal, ekonomik, idari ve dinsel zorunlulukların ve doğal çevrenin özelliklerinin bir sonucu olarak oluşmuşlardır. İki alt grupta değerlendirilirler.

a) Fosil peyzajlar olarak da nitelendirilebilen, Oluşum ve evrim sürecini geçmişte aniden ya da zamanla tamamlamış ancak önemli özellikleri halen görülebilen alanlardır.

b) Sürekliliği olan peyzajlardır. Geleneksel yaşam biçiminin çağdaş yöntemlerle harmanlandığı ve halen toplumda aktif rol sahibi alanlardır. Kendi evrim süreçlerine ilişkin önemli materyaller sunarlar.

3. Birleşik kültürel peyzaj alanları; güçlü dini, sanatsal ve kültürel etkilerle doğal yapının birleştiği yerlerdir (Mitchell vd., 2009: 121).

Kültürel peyzajlar oluşum ve evrim süreçlerinde çeşitli bileşenlerden oluşurlar (Tablo 1). Somut bileşenler; hem doğal hem de insan yapımı formları içeren görünen alanları ifade ederken, esas olarak inançlarla şekillenen, bazı kurallarla kontrol edilen ve sosyal davranışlarda gözlemlenen bileşenler ise kültürel peyzajın somut olmayan yönünü temsil etmektedir. Bağlantılar ise; bu iki ana bileşen arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkideki yöntem ve etkenleri içermektedir (Ziyae, 2018: 24). Somut ve soyut tüm bu bileşenlerle kültürel peyzajlar geniş bir mirası kapsamaktadırlar (Çöteli,

¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030727.htm> (Erişim tarihi 01.02.2018)

2012: 75) ve tek bir ögenin değil farklı birçok oluşum ve etkinin meydana getirdiği bütünlük nedeniyle oldukça kıymetlidirler. Ancak bu çeşitlilik, özel bir koruma politikası oluşturmayı güçleştirmektedir. Peyzajlar üzerlerindeki alan kullanım desenleriyle ayrılmaz bir ilişki içindedirler ve izole edilemezler. Ancak doğru mekânsal gelişim stratejileriyle kültürel peyzajlara zarar veren kullanımlardan uzaklaşmak mümkün olabilmektedir (European Commission, 1999: 75).

Tablo 1: Kültürel Peyzaj Bileşenleri

BİLEŞEN	ANA ELEMAN	ALT ELEMAN
Somut	Doğal	Topografya, hidroloji, vejetasyon, iklim vb.
	Yapay	Yapılar, yollar, köprüler, anıtlar, bahçeler, tarım alanları
Somut olmayan	İnançlar	Değerler, görüşler, dinler, ideolojiler
	Kurallar	Politikalar, ekonomi, enerji
	Davranışlar	Sosyal alışkanlıklar, yer adları, semboller, yaşam stilleri, efsaneler, hikayeler
Bağlantı	Zaman/Süreç	Tarih, bellek
	Metot ve Teknikler	Halk dansları, yerel müzikler, kıyafetler ve yiyecekler

Kaynak: (Ziyae, 2018: 24)

Teknolojiyle beraber artan insan etkisinin peyzajlarda yarattığı yıkım özellikle büyük kentlerdeki tüketim odaklı yaşam alışkanlıklarının da etkisiyle, henüz özgün değerlerini muhafaza eden küçük yerleşimlerde de görülmeye başlanmıştır. Geçmişte var olan arazi kullanım formları, gelecekte el sanatları, şenlik veya düğünler gibi etkinlikler, tarımsal üretim yöntemleri, mimari uygulamalar çeşitli nedenlerle geçerliliğini yitirmiştir/yitirmektedir. Bu durum aynı zamanda kırsal kalkınmanın önünde bir engel oluşturmaktadır. Bu süreci durdurabilmek ya da etkilerini azaltabilme amacıyla oluşturulan sürdürülebilirlik temelli çeşitli politikalar ve uygulamalar mevcuttur. Ortaya çıkış nedenleri, ölçekleri ve kapsamı farklı olsa tüm bu çalışmaların ana amacı peyzajlarda koruma-kullanma dengesinin sağlanmasıdır. Sakin şehir yaklaşımı da henüz özgün değerlerini kaybetmemiş kültürel peyzajlarda, sürdürülebilir kullanımı hedefleyen ve dünyanın birçok ülkesinde/şehrinde kabul gören ve uygulanan bir yöntem olarak literatürdeki yerini almıştır.

İtalya'da fast food tarzı tüketim alışkanlıklarına karşı olarak başla-

tılan “slow food” hareketi kendisinden sonra gelen ve dünyanın birçok ülkesinde kabul gören sakin şehir (slow city) akımına öncülük etmiştir. Simgesi yavaş yemek hareketi gibi salyangozdur. İtalya’da 1999’da kurulan sakin şehir ağı bugün tüm dünyada 30 ülke ve 262 kenti kapsamaktadır². Türkiye’de ilk defa, 2009 yılında Seferihisar İlçesi bu unvanı almıştır. O tarihten bugüne 17 ilçe uluslararası sakin şehir ağına dahil olmuştur³. Sakin şehir hareketi; geçmişten bu yana süregelen alan kullanım formlarını, zirai yöntemleri, geleneksel el sanatlarını modern yaşamla harmanlayarak katma değer ortaya çıkarmak, üretmek, geliştirmek ve sürdürmek amaçlarını taşımaktadır. Ayrıca bireyleri, yaşamın hızlı akışında kaybettikleri, geçmişin ve bugünün kültürel değerlerine yönelik farkındalıklarını bulma konusunda teşvik eder. Bu amaçlar için oluşturulan sakin şehir manifestosunda, Tablo 1’de kültürel peyzajın bileşenleri olarak tanımlanan tüm kavramlar yer almaktadır. Bu manifesto yedi ana ölçüt ve bazıları başvuru sırasında yerine getirilmesi zorunlu 72 alt kriterden oluşmaktadır. Özdemir (2018: 10); bu kriterlerin sürdürülebilirliğin üç “E” (Environment=Çevre, Economy=Ekonomi, Equity=eşitlik) kuralıyla tanımlanabileceğini belirtmektedir. Mayer ve Knox’a (2006: 327-328) göre; toprağın ve geleneksel tarımsal üretim yöntemlerinin korunması, hava ve ışık kirliliğinin azaltılması gibi hedefler çevre ilkesiyle ilişkilendirilebilir. Yerel ürünlerin üretimini teşvik etmek, yerel pazarlar kurmak gibi etkinlikler sürdürülebilirliğin ekonomi başlığı altında yer alabilmektedir. Bu faaliyetler sonucunda yerel halk için oluşan ekonomik fırsatlar da eşitlik ilkesiyle bağdaşmaktadır.

Araştırma alanı olarak seçilen Gökçeada sakin şehir unvanını 2011 yılında almıştır. Halen dünyada bu unvanı almış ilk ve tek ada özelliğini taşımaktadır. Bu çalışma çerçevesinde; Gökçeada’nın kültürel peyzaj değerlerinin korunması açısından sakin şehir unvanının işlevselliği irdelenmiştir. Kriterler çerçevesinde sakin şehir ilanı ve sonrasında kültürel peyzaj değerlerinin sürdürülebilir kullanımı konusundaki gelişmeler araştırılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Çalışmanın ana materyali; Çanakkale İli Gökçeada yerleşmesidir. Ayrıca, çalışma konusu ve alanıyla ilgili yazılı literatür, alana ait çeşitli ölçeklerdeki planlar ve plan raporları, yazılı ve görsel basında alanla ilgili yayınlanmış haberler de araştırma materyalleri arasında yer almıştır.

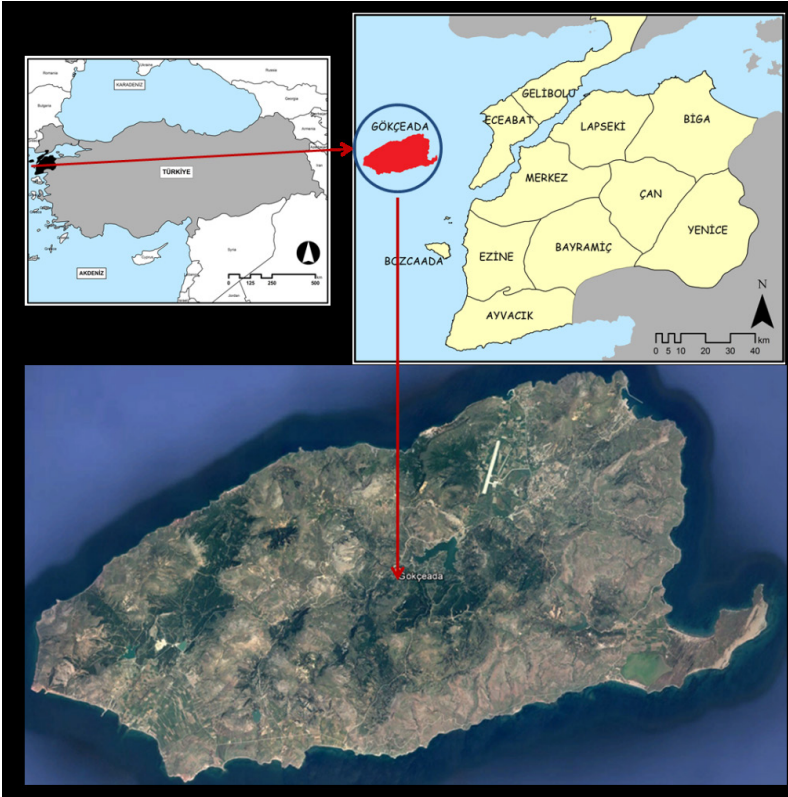
2 http://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_june_2019.pdf (Erişim tarihi 15.07.2019)

3 <https://cittaslowturkiye.org/#slayt> (Erişim tarihi 15.07.2019)

Araştırma konusuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ve yerinde yapılan gözlemler, alınan notlar ve çekilen fotoğraflar da çalışma materyalinin bir diğer önemli kısmını oluşturmaktadır.

Çalışma Alanı

Türkiye'nin en büyük adası (290 km²) durumunda olan Gökçeada; Türkiye'nin en batısında, Saroz Körfezi'yle, Çanakkale Boğazı'nın arasında, Ege açıklarında yer almaktadır (Şekil 1). Adada beşi geçmişten beri var olan dokuz köy yerleşmesi vardır (Şahin, 2015: 285). Hüryılmaz'a (2006: 17) göre Gökçeada'nın iklim özelliği Akdeniz ikliminin baskın olduğu, yüksek kesimlerde karasal iklimin de kısmen gözlemlendiği Marmara Geçiş İklimi tipindedir. Adanın sert rüzgarlara açık bir konumdadır. Hakim rüzgar yönü kuzey doğudur. Sadece kış aylarında değil yazın da şiddetli rüzgarlar gözlemlenebilmektedir.

Şekil 1: Araştırma Alanı Coğrafi Konum

Kaynak: (ESRI, 2016; Google Earth, 2019)

Gökçeada'da orman, maki ve garig vejetasyonu hakimdir. (Boz-bay, 2002: 35). Ormanların yüksek kesimlerinde karaçam (*Pinus nigra*), biraz daha aşağı seviyelerde kızılçam (*Pinus brutia*), meşe (*Quercus* sp.) hakim türleri bulunmaktadır. Orman alanlarının haricinde, arazi maki ve garig (fakirleşmiş maki) toplulukları ile kaplıdır veya Akdeniz otsu bitkilerinin seyrek bir şekilde görüldüğü çıplak alanlar şeklindedir (Erinç ve Yücel, 1978: 22). Adada görülen bitki türleri arasında; zeytin (*Olea europaeae*), kocayemiş (*Arbutus unedo*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), geven (*Astragalus* sp.), kekik (*Thymus* sp.), ahlat (*Pyrus elaeagnifolia*) ve ılgın (*Tamarix* sp.), sandal (*Arbutus andrachne*), laden, (*Circus creticus* ve *Cistus salviifolius*), funda (*Erica manipuliflora*), dikenli ardıç (*Juniperus oxycedrus*), zakkum (*Nerium oleander*), karaçalı (*Paliurus* ssp. *Dasyphylla*), kuşburnu (*Rosa canina*), böğürtlen (*Rubus sanctus*), katırtırnağı (*Spartium junceum*), hayıt (*Vitex agnus-castus*), asma (*Vitis sylvestris*) yer almaktadır (Atabay ve Özügül, 2001: 54; Bozbay, 2002: 46). Ayrıca; Tümen, Satıl, Duman ve Başer (2000:211); Gökçeada'dan toplanan Lamiaceae familyasına ait *Satureja icarica* bitki türünün Türkiye için yeni bir tür olduğunu belirtmişlerdir. Türe ait örnekler İsviçre'deki botanik müzesine gönderilerek kontrol ettirilmiştir.

Gökçeada'yı fauna açısından değerlendirmek gerekirse; adadaki sulak alanların varlığı, birçok tür için beslenme, barınma ve üreme olanağı sağladığı söylenebilir. Sevim (2007: 209), Gökçeada, Bozcaada ve Karayer adalarında Şubat 2006-Mart 2007 tarihleri arasında yapılan arazi çalışmalarında 43 familyaya ait toplam 143 kuş türü saptandığını belirtmektedir. Bu türlerin arasında alacabalıkçıl (*Ardeola ralloides*) ve büyük akbalıkçıl (*Casmerodius albus*) türleri sadece Tuz Gölü'nde gözlenmiştir. Göl aynı zamanda flamingo (*Phoenicopterus ruber*) için de önemli bir beslenme ve kışlama alanı olmakla beraber göldeki kurumalar ve artan turizmle beraber bu türün alanı terk ettiği belirtilmektedir (Sevim, 2007: 213).

Gökçeada denizaltı canlı yaşamı açısından da oldukça zengindir. Kuzey sahilinde yapılan çalışmalarda 13 sünger türü saptanmıştır (Topaloğlu, 2001: 97). Gökçeada'nın balık türü sayısını; Keskin ve Ünal (1998: 299) 59 familyaya ait 76 tür; Keskin (2004: 190) 59 tür; Karakulak, Erk ve Bilgin (2006: 274) 37 familyaya ait 83 tür olarak belirtmişlerdir. Aslan-Cihangir ve Cihangir (2013'ten aktaran Akyol ve Ceylan, 2014:93) ise çalışmalarında sadece 300 m²'lik alanda ve 5-10 m derinlikte görsel sayımla toplam 337 tür içerisinde 62 tür balık olarak tespit etmişlerdir. Gökçeada'da 1980-2013 yılları arasında yapılan amfibi ve sürüngenleri belirlemeye yönelik çalışmalar sonucunda ise; 17 amfibi ve sürüngen tipi tespit edilmiştir. Bunlardan üç tanesi kurbağa (*Anura*), 3 tanesi kaplumbağa (*Testudinate*), 3 tanesi kertenkele (*Lacertilia*) ve 8 tanesi yılanlar (*Op-*

hidia) grubuna dahildir (Tok vd., 2014: 127).

Gökçeada zaman içinde bir çok farklı medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve bu sürede bitki örtüsü yoğun şekilde tahrip edilmiştir. Bu tahrip ve adanın sahip olduğu yüksek ve engebeli rölyefe bağlı olarak toprak örtüsü erozyona maruz kalmıştır. Bu nedenle ada genelinde horizonlaşmış derin bir toprak örtüsü gelişme gösterememiştir (Kapsız, 2004: 98). Ada topraklarının büyük bölümü VII. sınıfa tabiidir ve işlemleri tarıma uygun olmayan alanlar uygun alanlardan daha fazladır (Cengiz vd., 2009: 27). Alüvyal ve kolüvyal toprak grubu, kahverengi orman toprakları ve kireçsiz kahverengi topraklar adada bulunan toprak gruplarıdır (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1999: 65). Gökçeada, su varlığı açısından dünyada genelindeki adalara kıyasla oldukça zengindir (Atabay ve Özügül 2001: 54). Büyükdere, Ballıdere ve Değirmendere adanın en önemli akarsularıdır. Bunların haricinde yüksek kütlelerden ve tepelik alanlardan kaynağını alıp denize dökülen kısa boylu, paralel ve yarı paralel özellik gösteren mevsimlik akarsular da mevcuttur (Kapsız, 2004: 93-94). Adada bulunan Tuz Gölü, kuşların beslenme, barınma ve yuvalama alanı olarak ayrıca öneme sahiptir.

Tarihsel gelişime bakıldığında Gökçeada'daki ilk yerleşimin M.Ö. 3000-2000 arası olduğuna ait kanıtlar olduğu ifade edilmektedir (Kahraman, 2006: 27). Adaya en eski yerleşenlerin Pelasglar (Akalar) olduğu (Özbek, 2008: 60) ve adanın tarih boyunca farklı birçok medeniyete de ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Son olarak 22 Eylül 1923'te Lozan Antlaşmasıyla Türkiye Cumhuriyeti topraklarına katılmıştır (Çapa, 2017: 93). 1946 yılına kadar adadaki Rum nüfusunun ağırlıkta olup, 1960 sonrasında ise büyük bölümü Yunanistan'a göç etmiştir. Adanın 1970'e kadar İmroz olan ismi bu tarihte Gökçeada olarak değiştirilmiştir. Göçle ayrılan Rumlar Gökçeada'yla olan bağlarını koparmayarak, çeşitli festival, şenlik veya dini günlerde adayı ziyaret etmektedir. Bir bölümü ise emekliliklerini takiben tekrar adaya yerleşmişlerdir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2012: 11). TÜİK verilerine göre adanın 2018 yılı nüfusu 9783 kişidir⁴. Geçmişten gelen Rum kültürü mimari dokuda da etkisini göstermiştir. Özellikle Rum köyleri özgün mimari yapı ve kültürel değerler içermektedir (Duran, 2009: 140). Köyler, geçmişte kıyıda gelebilecek saldırılardan korunmak ve kıyı bölümündeki verimli arazilerin zarar görmesini engellemek amacıyla tepelere ve Ada'nın iç kısmına doğru kurulmuştur. Gökçeada'nın Rum mimarisi Ada'da bulunan doğal taşlardan topraktan harç olarak yığma teknikle oluşmuştur. Taş evler, Arnavut kaldırımlı sokaklar, kiliseler, çamaşırhaneler, kahve ve çeşitli dükkanların toplandığı meydanlar köylerin mimari

4 <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi 15.07.2018)

dokusunu oluşturmaktadır. Gökçeada'nın geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olduğundan dolayı birçok yerleşim yerinde ve kırsal alanda bağ evleri bulunmaktadır. Ancak barınma amaçlı yapılan bu bağ evleri bakımsız ve harabe durumdadır. Buna rağmen harabe ve bakımsız yapılar adanın mekansal kimliğini yansıtmaktadır (Gökçeada Kentsel Tasarım Rehberi, 2016: 26). Bu özgün doku; değişen nüfus profili, ihmal ya da restorasyon çalışmalarındaki hatalardan dolayı her geçen gün zarar görmektedir. Sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özellikleri çerçevesinde adada çeşitli statülerde (doğal, arkeolojik, kentsel sit, su altı milli parkı) korunan alanlar mevcuttur.

Ekonomik yapı içinde en önemli sektörler hizmet sektörü ve tarım sektörüdür. Avcı (2008: 86)'ya göre adadaki en önemli tarımsal faaliyet zeytincilik ve tahıl üretimidir. Konyalı, Daş, Savaş ve Yurtman'a (2004) göre; adaya özgü olan İmroz koyunu, tarımsal ekonomide önemli yer tutmaktadır. Ada'ya özgü bir diğer özellik ise; "Yabani" olarak tanımlanabilecek koşullarda sürdürülen yetiştiricilik sistemidir. Hem gen kaynağı olarak spesifik bir özelliğe sahip olan hem de korunması gereken tür kapsamında yer alan İmroz Koyunu ve yetiştirme şekli Ada ekonomisi için son derece önemlidir. Avcı (2008: 86), bağıcılığın Rum nüfusun yoğun olduğu dönemlerde önemli bir faaliyetken bugün daha kısıtlı olduğunu belirtmektedir.

Turizm faaliyetleri de ada ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Ekoloji temelli turizm hareketleri ve bağlantılı olarak organik tarım girişimleri devlet tarafından da çeşitli teşviklerle desteklenmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada; Gökçeada örneğinde sakin şehir statüsünün kültürel peyzajların korunmasında etkisinin saptanması amaçlanmıştır. Alan ve konuyla ilgili yapılan literatür çalışmaları yöntemin ilk bölümünü oluşturmaktadır. Devamında Gökçeada, sakin şehir manifestosu içinde yer alan ana ölçütler ve kültürel peyzajla yakın ilişkili olduğu düşünülen alt kriterler (Tablo 2) çerçevesinde irdelenmiştir. Bu kriterlerin Gökçeada'daki durumu, sakin şehir ilanı öncesi ve sonrasında kültürel peyzaj değerlerinin sürdürülebilir kullanımı konusunda yapılmış çalışmalar analiz edilmiştir. Ek olarak yerinde yapılan gözlem, araştırmalar ve kamu ve özel kuruluşlardaki uzmanlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler de yapılan analizlerde değerlendirilmiştir.

Araştırma yöntemi çerçevesinde kültürel peyzajın korunmasında etken olduğu düşünülen sakin şehir ölçütlerine yönelik bir değerlendirme yapıldığında; "Çevre Politikaları" başlığı altında özellikle kentsel çevrenin korunması yönünde önemli alt başlıklar bulunduğu görülmektedir. Bunlardan "Hava ve su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde ol-

duğunun belgelenmesi”, “Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması”, “Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması” ve “Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması” kriterlerinin başvuru aşamasında yerine getirilmesi zorunludur. Altyapı Politikaları başlığı altında yer alan maddeler (bisiklet yollarının oluşturulması veya engellilere yönelik düzenlemelerin yapılması gibi) kaliteli ve özgün formunu koruyan bir kentsel yaşam için son derece önemlidir. Kültürel peyzajların sürdürülebilir kullanımını açısından “kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları” ayrıca önem taşımaktadır. Kentsel dokunun korunması ve modern yaşamla harmanlanması açısından bu başlık altındaki kriterler dikkatle irdelenmesi gereken konuları içermektedir. Yerel tarımsal ürünler ve el sanatları, kültürel peyzaj bileşenleri içerisinde yer alan önemli öğeler arasındadır. “Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar” incelendiğinde; özellikle yerelin özgün iş ve yaşam alışkanlıklarının korunması konusunda önemli kriterler olduğu görülmektedir. Özellikle küçük ve geleneksel özelliklerini koruyan yerleşimlerde, uygulanmak istenen her yeni plan, proje öncelikle yerel halkın desteğini almalıdır. Sakin şehir hareketi için de aynı durum geçerlidir. Bu hareketin anlamı, amacı ve felsefesi yerel halka doğru anlatılır ve manifesto içinde yer alan kriterler konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılırsa sakın şehir yaklaşımı kalıcı ve yaralı olmaktadır. “Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitimler İçin Planlar” başlığı altında bulunan kriterler de bu temelde ele alınmıştır. “Sosyal Uyum” özellikle Gökçeada gibi çok uzun zamandır farklı din, dil ve kültüre sahip toplumları barındıran yerleşmeler için son derece önemlidir. Ayrıca yine bu başlık içinde yer alan genç işgücünün istihdamı ve engelli bireylerin topluma kazandırılması konularında da Gökçeada özelinde değerlendirme yapılmıştır. Altı ana başlıkla beraber atılması gereken adımlar ve oluşturulması gereken politikalar “Ortaklıklar” başlığı altında ele alınmıştır.

Tablo 2: Sakin Şehir Manifestosu Ana Ölçütler ve Kültürel Peyzajla Ya-
kın İlişkili Alt Kriterler⁵ (* zorunlu)

Çevre Politikaları
Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi*
Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi*
Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması*
Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması*
Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu
Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi
Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması*
Biyçeşitliliğin korunması
Altyapı Politikaları
Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları
Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması*
Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik
Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı*
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar*
Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması*
Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi*
Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması*
Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması*
Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar
Agroekolojinin geliştirilmesi*
El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması*
Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması*
Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması*
Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi*
Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması*
Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar
İyi karşılama*
Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak*
Yavaş güzergahların mevcut olması
Eğitmciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi*
Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek*
Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi*
Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı*
Sosyal Uyum
Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması
Engelli kişilerin entegrasyonu
Genç neslin istihdam durumu
Farklı kültürlerin entegrasyonu
Ortaklıklar
Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek
Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek
Eşleştirme projelerini desteklemek ve gelişmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

5 <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/> (Erişim tarihi 15.07.2018)

Bulgular

Sakin Şehir Alt Ölçütlerinin Değerlendirilmesi

1-Çevre Politikaları

Çalışma alanının bir ada olması ve rüzgarın iklimsel yapıda belirgin bir öge olması sayesinde hava kirliliği Gökçeada için bir tehdit unsuru değildir. Aynı durum ışık kirliliği için de geçerlidir. Ada su kaynakları açısından zengindir ve halihazırda bu kaynakları kirletecek yoğun bir sanayi mevcut değildir. Ayrıca adanın içme suyu hattı yakın zamanda yenilenmiştir. Ada katı atıklar ve su arıtma açısından gerekli tesislere sahiptir. Sakin şehir ağna dahil olunmasına yönelik başvuru sürecinde kamu alanlarında mümkün olduğu kadar güneş enerjisinden faydalanılması için gerekli düzenleme yapılmıştır. Ada merkezinin aydınlatılması ve bilgilendirme panolarına enerji sağlanmasında güneş enerjisi kullanılmaktadır. Adada, 2 adet katı atık tesisi ve atık su arıtma tesisi de bulunmaktadır. Yine başvuru sürecinde belirtilen adanın organik tarım konusunda geliştirilmesine yönelik çalışmalar, sakin şehir unvanının alınmasından bu yana da artarak devam etmektedir. Bu çalışmalar aynı zamanda biyoçeşitliliğin korunması kriteri açısından da son derece önemlidir. Ayrıca aynı süreçte Bademli Köyü ve Tepeköy’de bulunan anıt çınar ağaçları koruma altın alınmıştır. Ancak özellikle mimari dokusuyla öne çıkan Rum köylerindeki elektrik direk ve telleri görsel kirlilik oluşturmaktadır.

2- Altyapı Politikaları

Sakin şehir unvanına başvuru sürecinde engellilere yönelik özellikle kamu binalarında gereken mimari düzenlemeler yapıldığı belirtilmiştir. Bisiklet yollarının oluşturulması ve geliştirilmesine yönelik planlamalar yapılacağı da taahhüt edilmiştir. Yine bu süreçte bir hastane, bir sağlık ocağı ve bir hayvan sağlık merkezi de faaliyete açılmıştır. Ayrıca ada merkezindeki otopark da yine başvuru sürecinde yenilenmiştir. Bu başlık içerisinde yer alan “şehir dışında çalışan şehir sakinleri”ne ilişkin kriter adayla anakara arasındaki ulaşımın toplamda 4 saat sürmesi nedeniyle gününbirlik ulaşım (işyeri mesaisi açısından) mümkün olmamaktadır. Bu nedenle değerlendirmeye alınmamıştır.

3- Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

Kente ait değerlerin iyileştirilmesi açısından başvuru sürecinde, adadaki tarihi mekanların ve yüksek kültürel değeri bulunan nesnelere korunmasına yönelik planlama çalışmaları yapılmıştır. Yaşam kalitesinin artırılması adına, ada merkezinde ve köylerde toplam 8 adet yeşil alan hizmete açılmıştır. Ayrıca köy odaları ve kamu tuvaletleri yapılmıştır. Ada koruma planı içerisinde olan Merkez Çarşı ve Balıkxhane, tarihi özelliğine

göre restore edilmiştir. Adadaki kent mobilyaları mümkün olduğunca tek tip ve ada mimarisiyle uyumlu hale getirilmiştir. Aynı şekilde adadaki tüm reklam panoları ve dükkân vitrinleri ada yapısına uygun olarak düzenlenmiştir. Yerel ürünlerin ticarileşmesi için merkezi ve yerel yönetimler çeşitli destekler sağlamaktadır. Sakin şehir kapsamında oluşturulan “Earth Market” halen aktif durumdadır. Hem yerel halka hem de adaya gelen turistlere yerel ürünleri sunma, organik tarım konusunda farkındalık yaratma ve ayrıca kırsal kalkınmayı destekleme adına ada merkezinde önemli bir rol oynamaktadır.

4- Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Dair Politikalar

Bu başlık altında özellikle unutulmaya yüz tutmuş çeşitli el sanatlarının tekrar modern hayata dahil edilmesi ve ada etiketli bu ürünlerin hem iç hem de dış pazarda değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda; sakin şehir başvuru aşamasında belirtildiğine göre; Gökçeada Belediyesi, 2006 yılında kurulan Slow Food Gökçeada Convivium ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu’nun işbirliğiyle yerel halk ve üreticileri GDO konusunda eğitici toplantılar yapılmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi ada organik tarım merkezi haline gelmiştir. Hem yerel hem de merkezi yönetim ve konuyla ilgili kamu kurumları ve üniversitenin ilgili bölümleri bu konuda sürekli bir işbirliği içerisinde olduklarıdır. Bu durum sakin şehir felsefesiyle birebir örtüşmektedir.

Gökçeada’da gastronomiye ilişkin çalışmaların sakin şehir hareketiyle paralel olduğunu söylemek mümkündür. Başvuru öncesi ve sürecinde Slow Food Gökçeada Convivium ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Gastronomi bölümünün işbirliğiyle ilkokullarda besleme ve tat eğitimleri verilmesi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Yine aynı işbirliği çerçevesinde 2006 yılında Gökçeada’da Geleneksel Meslekler: Sözlü Tarih Çalışması yapılmış, sonuçta geleneksel meslekler ve bunlara dayalı el sanatları belirlenmiştir. Ek olarak; Gökçeada Mutfağı konulu bir sözlü tarih belgeleme çalışması yapılmış ve bu çalışma 2007 yılında “Slow Food ve Gökçeada: Yönelimsel Bir Yaklaşım” adıyla bir kitap olarak basılmıştır. Bugün halen Gökçeada’da faaliyetine devam eden çeşitli ölçeklerdeki özel firmalar Gökçeada etiketli ürünlerini ulusal pazarda değerlendirmektedir.

Kültürel peyzajların sürdürülebilirliği aynı zamanda özellikle kırsal alandaki kalkınma hareketleriyle yakında ilişkilidir. Geleneksel yaşam stilleri, el ürünleri mimari doku vb. öğeler ekonomik olarak değer kazandığında yerel halkın bu değerleri koruma konusunda daha istekli davrandığı bilinmektedir. Bu nedenle turizm kapasitesinin artırılması (doğru politika-

lar ve planlamalar eşliğinde) yerelliğin özendirilmesi açısından önemlidir. Bu bakış açısıyla; adanın tamamında uluslararası turizm işaretleri uygulaması gerçekleştirilmiştir. Restoran ve otellerde, fiyatların işletme önünde sergilenmesi uygulamasına geçilmiştir. Ayrıca önceleri sadece Rum nüfusunun dini nedenlerle katılım gösterdiği özel günler ya da festival ve şenlikler sakin şehir hareketinin de etkisiyle bir turizm ögesi haline gelmiştir. Farklı görüş ve inançtaki insanların bir araya gelmesi ve bir bütünün parçaları olduklarını idrak etmeleri kültürel peyzajı oluşturan “insan” ögesinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

5- Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitimler İçin Planlar

Gökçeada özelinde durumu değerlendirmek gerekirse; sakin şehir başvuru sürecinde yerel halk, yavaş yaşam felsefesi konusunda eğitilmiş, slow food ve sakin şehir faaliyetlerinin yayılmasını sağlayacak etkinlikler düzenlenmiştir. 2010 yılında “Yavaş hareketi” adıyla bir kitap yayınlanmış ve yerel halka dağıtılmıştır. Aktif bir şekilde süren bu faaliyetlerin sıklığı 2013 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Yine başvuru sürecinde yerel halk için konukseverlik konusunda çeşitli eğitim programları hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında bilgisine başvuru yapılan çeşitli kamu kurum ve kuruluş çalışanlarının konuyla ilgili kısıtlı bilgiye sahip oldukları ve sakin şehir hareketine özel bir ofis veya birim bulunmadığı da saptanmıştır. Ayrıca sakin şehir hareketinin simgesi olan salyangoz logosu belediye internet sayfasında ya da antetli kağıt üzerinde mevcut değildir. Ada özelinde hazırlanmış bir “yavaş güzergah” da mevcut değildir.

6- Sosyal uyum

Bu başlık Gökçeada'nın tarihsel yaşamıyla da paralellik gösterecek şekilde farklı kültürlerin bir arada yaşayabilmesini, kentin huzur konfor ve medeniyet derecesini yükseltme amacını taşımaktadır.

Gökçeada'da bugün geçmiş yıllara göre, dışarıdan göç politikasının da bitirilmesiyle beraber daha pozitif ve yapıcı bir yaşam politikası sürdürülmektedir. Sakin şehir başvuru sürecinde engellilere yönelik kolaylaştırıcı çalışmaların bugün istenen noktada olmadığı görülmektedir. Ada genelinde engellilere yönelik evrensel tasarım örnekleri olması gerektiği düzeyde değildir. Kültürel peyzajların sonraki nesillere aktarılması ancak genç nüfusun ilgi, bilgi ve farkındalığının artırılmasıyla mümkün olacaktır. Sakin şehir hareketi kriterleri içinde yer alan genç neslin istihdam durumu adada olması gereken düzeyde değildir.

7- Ortaklıklar

Earth Market etkinliği dışında belirli bir yerel ürün pazarlama sisteminin olmaması, kültürel peyzajın somut ve somut olmayan bileşenleri arasında bir bağ kurulması noktasında önemli bir eksikliklerdir.

Tartışma ve Sonuç

Gökçeada çeşitli doğal ve kültürel özellikleriyle ve en önemlisi “ada” kimliğiyle son derece kıymetli ve özenle korunması gereken bir yerleşimdir. Çok uzun zamandan bu yana çeşitli yerleşimlere sahne olmuş olan ada, yakın tarih içinde de Rum ve Türklerin oluşturduğu ortak yaşam kültürünü barındırmaktadır. Doğayla insanın karşılıklı etkileşimiyle oluşan bu kültür bugün halen canlılığını korumaktadır. Felsefi açıdan tam da bunu amaçlayan sakin şehir hareketi, Gökçeada’nın sürdürülebilirliği açısından son derece uygun bir yaklaşımdır.

Ancak; çalışma alanında yapılan inceleme ve gözlemlerde sakin şehir hareketinin, başvurunun yapıldığı yıllara göre Gökçeada’da özelliğini, önemini kaybetmeye başladığı görülmüştür. Her ne kadar sakin şehir kriterleri adanın sürdürülebilirliğine önemli katkılar sunabilecek de olsa adada planlanan çalışmalara sakin şehir unvanı dahil edilmemektedir. Adanın sakin şehir statüsüne ilişkin bir bilgilendirme panosu sadece Kuzulimanı mevkiinde, karayolu kenarında bulunmaktadır. İlçe merkezinde ve köylerde tek tük rastlanan bireysel bilgilendirme çabalarının dışında adanın bu özelliği neredeyse kaybolmuş durumdadır. Erdoğan, (2016: 245) çalışmasında; ada halkının sakin şehir kavramı ve önemi konusunda bilgi sahibi olduğunu ancak, bu statünün sağlayacağı yararlar açısından yerel halkın neler yapılması gerektiği konusunda bilgisinin yetersiz olduğunu belirtmektedir.

Yine bu statü çerçevesinde oluşturulabilecek uluslararası bağlantılar veya dünyanın farklı coğrafyalarındaki diğer sakin şehirlerle kurulabilecek ortaklıklar ve bu yolla sağlanabilecek finansal desteklerle ilgili herhangi bir plan proje mevcut değildir.

Ada hali hazırda yoğun bir turizm hareketliliği ile karşı karşıyadır. Ancak yoğunluk, bir planlama sürecinden yoksundur. Özellikle, adaya has yaşam kültürü, adanın kültürel peyzaj özellikleri ve sakin şehir kavramına yönelik yeterli farkındalık ve bilinç düzeyine sahip olmayan, dar gelirli turist sadece deniz kum güneş etkinliği için adayı tercih etmekte, kendi yiyeceğini getirmekte, genelde konaklama yapmamakta ve sonuçta ada ekonomisine beklenen ölçüde katkı sağlamamaktadır. Geliştirilecek çeşitli tanıtım faaliyetleriyle, sakin şehir statüsünün görünürlüğünün ve bilinirliğinin artırılması, daha bilinçli ve bu kavram nedeniyle alanı ziyaret edecek

turist profili açısından cazibe yaratacaktır. Adanın sadece kültürel peyzaj dokusu değil doğal peyzaj özellikleri de bu sayede korunabilecektir.

Gastronomi ada için son derece önemlidir. Bu alanda geliştirilecek her bir proje adanın uluslararası boyutta tanınmasında önemli bir adım olacaktır. Ancak yine başvuru sürecinde yoğun olarak gerçekleştirilen gastronomi merkezli etkinlikler tekrar yaygınlaştırılmalı ve geleneksel hale getirilmelidir. Benzer şekilde ada halkına, esnafa, çocuk ve gençlere sürekli olarak sakin şehir kavramı ve felsefesini anlatan eğitim çalışmaları yapılmalı ve bu konunun ada için önemi net olarak ortaya konmalıdır.

Adada yapılan kentsel yaşam kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar sakin şehir manifestosuyla paralellik göstermelidir. Özellikle kentsel yeşil alanların geliştirilmesi konusunda adanın doğal bitki örtüsü içerisinde yer alan türlerin (süs bitkisi, meyve ağacı) kullanımı teşvik edilmelidir.

İlçe merkezinde adaya has mimari dokuya rastlanmamaktadır. Gökçeada Kentsel Tasarım Rehberi'nde de belirtildiği gibi bu konu bir bütün olarak ele alınmalı ve gereken plan, proje ve uygulamalar yapılmalıdır.

Ada 2011 yılından bu yana uluslararası sakin şehirler ağına dahildir. Ancak halen bir yavaş güzergah mevcut değildir. Bilimsel temellerle ve teknolojinin (uzaktan algılama ve CBS uygulamaları gibi) desteğiyle farklı alternatif güzergahlar hazırlanmalı ve ziyarete gelen turistlerin kıyı alanlarında yarattığı baskı azaltılmalıdır. Ayrıca iklimsel koşullar nedeniyle deniz turizminin en fazla 2-2,5 ay sürdüğü Gökçeada'da bu sayede uygun olan diğer aylarda da turizm hareketliliği sağlanabilir.

Sakin şehir manifestosunda yer alan kriterlerden birisi de genç neslin adada istihdam edilebilmesidir. Kültürel peyzajın oluşabilmesi ve devamlı olabilmesi için doğanın varlığı kadar insanın mevcudiyeti de önemlidir. Nitekim Kayserili (2010: 184), insanoğlunun çeşitli gereksinimlerinin, onun kültürel peyzajı oluşturmasındaki en önemli etmen olduğunu ve korunma, beslenme, ulaşım, ibadet gibi çeşitli faaliyetler için inşa ettiği yapıların zamanla kültürel peyzajın birer parçası haline geldiğini belirtmektedir. Buna ek olarak Arı (2005: 314) da kültürel peyzajın, insan gereksinimlerinin doğal peyzajı değişikliğe uğratması ve insanın kendi niteliklerini yansıtacak şekilde doğayı işlemeyle ortaya çıktığını belirtmektedir.

Kültürel peyzajı oluşturan bileşenler arasında; geleneksel alan kullanım desenleri ve tarımsal faaliyetler, yerel ürünler, el sanatları, mimari doku, somut olmayan değerler (yaşam alışkanlıkları, halk dansları, hikayeler, efsaneler...) vb. yer almaktadır. Konuya Gökçeada özelinde yaklaşıldığında; adada uzun zamandır süregelen kültürel peyzaj değerlerinin

korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından genç nüfusun adada istihdam edilmesi oldukça önemlidir.

Bakanlığın ve ilgili taşra teşkilatlarının da işbirliğiyle adanın organik tarım merkezi olması çabaları devam etmektedir. Eğer bu çalışmalar sakin şehir unvanıyla bir arada yapılabilirse elde edilecek kazanç çok daha büyük olacaktır.

Gökçeada özelinin dışında bu statünün özellikle gıda üretimi ve pazarlanması konusundaki yasal mevzuata dahil edilmesi özellikle yerel ürünlerin pazarlanması aşamasında büyük kolaylık ve ilerleme yaratacaktır.

Sonuç olarak; Gökçeada çok kıymetli ada ekolojisine sahip olmasının yanı sıra; doğal güzellikleri ve kültürel özellikleriyle son derece önemlidir. Sakin kent yaklaşımı yereli korumayı, hayatı sade, basit ama zevk alınabilir hale getirmeyi ve sürdürülebilirliği amaçlar. Geleneksel ama yıkıcı turizm faaliyetlerine yönelik planlamalar (marjinal arazilerin imara ve turizm odaklı yapılaşmaya açılması vb) yerine, ekolojik temelli, koruma kullanma dengesi gözetilen stratejiler her zaman daha doğru sonuçlar sağlayacaktır. Ancak Ada'da son dönemde manifestoda yer alan tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi dışında, verilen taahhütlerin ve sakin şehir unvanının gerekliliklerinin yerine getirilmesi ve sürdürülebilmesi yönünde yeterli çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu duruma rağmen, Gökçeada'da, doğal ve kültürel peyzaj değerleri günümüzde olumsuz bir şekilde etkilenmese de, ilerleyen yıllarda ziyaretçi sayıları artacak ve tarım bundan olumsuz etkilenecektir. Ekonomi buna paralel bozulduğunda, örneğin Ada sakinleri, Ada'da daha büyük sanayilerin kurulmasına, istihdam yönünden olumlu bakabilir. Bu da Ada'nın doğal ve kültürel peyzajına doğrudan olumsuz etkidir. Bu sebeple; eğer mevcut hükümetler ve yerel yönetimler sakin şehir manifestosunda belirtilen kent ve kırsal politikalarını hayata geçirebilirse ve buna ilave olarak özel şirketler doğru yatırımlar yapacak şekilde yönlendirilirse, Gökçeada doğal ve kültürel dokusunu koruyarak; turizm hareketleri, tarım faaliyetleri ve yaşanabilirlik açısından ciddi bir kalkınma ve ilerleme kaydedecek ve Türkiye için emsal teşkil edebilecektir.

Kaynakça

- Akyol, O. ve Ceylan, T. (2014). Gökçeada Balıkçılığı, Öztürk, B. ve Pazarkeya, Y. (Ed.). *Gökçeada Doğa ve Kültür Varlıkları* içinde (s. 93-103). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Arı, Y. (2005). Amerikan Kültürel Coğrafyasında Peyzaj Kavramı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 311-229.

- Atabay, S. ve Özügül, M.D. (2001). Gökçeada Örneği Özelinde Ekolojik Temelli Mekan Organizasyonu. *Ulusal Ege Adaları 2001 Toplantısı Tam Metni İçinde* (s. 48-58).
- Avcı, N. (2008). Gökçeada'da Organik Tarım ve Organik Ada. *Çanakkale İl Değerleri Sempozyumu Tam Metni İçinde* (85-88).
- Bozbay, G.A. (2002). *Gökçeada Örneğinde Ekolojik Planlama Çerçevesinde Peyzaj Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Cengiz, T., Özcan H., Baytekin, H., Altınoluk, Ü., Kelkit, A., Özkök, F., Akbulut C. ve Kaptan Ayhan, Ç. (2009). Gökçeada Arazi Kullanım Planlaması, TUBİTAK Projesi (107T337).
- Çapa, M. (2017). Lozan Antlaşması'ndan sonra (1923-1928) İmroz (Gökçeada) ve Bozcaada'da Türk Egemenliğinin Yeniden Kurulması: Adalar Hakkında Bir Rapor. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 11(22), 91-108.
- Çötel, M.G. (2012). Kültürel Peyzajın Korunması ve Sürdürülebilir Kent- sel Gelişmenin Yaratılması Yönünde Bir Politika Önerisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 35-74.
- Duran, E. (2009). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Korunması: Gökçeada Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Erdoğan, M. (2016). Local Community Perception Towards Slow City: Gökçeada Sample. *Asian Social Science*, 12 (5), 241-246.
- Eriç, S. ve Yücel, T. (1978). *Ege Denizi Türkiye ile Komşu Ege Adaları*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını.
- ESRI, (2016). ArcGIS 10.5 Software, Environmental Systems Research Institute, CA.
- European Commission. (1999). European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU, Italy.
- Google Earth, (2019)
- Gökçeada Kentsel Tasarım Rehberi. (2016). İstanbul: Atelye 70 Planlama ve Tasarım Grubu.
- Güney Marmara Kalkınma Ajansı. (2012). Çanakkale: Bozcaada & Gökçeada Değerlendirme Raporu 2012.

- Hüryılmaz, H. (2006). *Kuzey Doğu Ege Denizi'nin Rüzgarlı Bahçesi: Gökçeada*. Çanakkale: Gökçeada Belediyesi Yayınları.
- Kapsız, A. (2004). Gökçeada'da Fiziki Coğrafya Araştırmaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karakulak, F.S., Erk, H. ve Bilgin, B. (2006). Length-Weight Relationships for 47 Coastal Fish Species From the Northern Aegean Sea, Turkey. *Journal of Applied Ichthyology*, 22 (4), 274-278.
- Kahraman, S.Ö. (2006). Geçmişten Günümüze Gökçeada'da Yerleşmelerin Dağılımında Etkili Olan Faktörler. *Coğrafya Dergisi*, 14, 25-42.
- Kayserili, A. (2010). Carl Ortwin Sauer ve Kültürel Coğrafya. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(24), 177-190.
- Keskin, Ç. (2004). Composition of Species and Biomass of Coastal Fish Around Gökçeada Island (NE Aegean Sea). *Journal of the Black-Sea/Mediterranean Environment*, 10 (3), 187-200.
- Keskin, Ç. ve Ünsal, N. (1998). The Fish Fauna of Gökçeada Island, NE Aegean Sea, Turkey. *Italian Journal of Zoology*, 65, 299-302.
- Konyalı, A., Daş, G., Savaş, T. ve Yurtman, İ.Y. (2004). Gökçeada'da İmroz Koyunu Yetiştiriciliği: Organik Hayvancılık İçin Potansiyel. *I. Uluslararası Organik Hayvansal Üretim ve Gıda Güvenliği Kongresi*.
- Köy Hizmetleri Çanakkale İl Müdürlüğü. (1999). Çanakkale İli Arazi Varlığı, Köy Hizmetleri genel Müdürlüğü Yayınları İl Rapor No: 17, Ankara.
- Mayer, H. ve Knox, P.L. (2006). Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World. *Journal of Urban Affairs*, 28 (4). 321-334.
- Mitchell, N., Röessler, M. ve Tricaud, P.M. (eds.). (2009). *World Heritage Cultural Landscapes A Handbook for Conservation and Management*. Paris: UNESCO.
- Özbek, Ç. (2008). Antik Çağda Gökçeada. Çanakkale İl Değerleri Sempozyumu Tam Metni İçinde (59-68).
- Özdemir, E. (2018). Küreselleşen Dünyada Sakin Şehir Kavramının Doğal ve Kültürel Peyzaja Etkisi: Gökçeada Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Sauer, C.O. (1925). *The Morphology of Landscape*. University of Califor-

nia Publications in Geography, 2 (2), 19-54.

- Sevim, İ. (2007). Çanakkale Adaları Kuş Popülasyonları ve Habitat İlişkileri Üzerine Gözlemler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Şahin, Ç. (2015). *AB Bölgesel Politikası Adalar ve Gökçeada*. İstanbul: Beta.
- Tok, C.V., Özkan, B. ve Gürkan, M. (2014). Gökçeada'nın Karasal Omurgalıları. *Gökçeada Doğa ve Kültür Varlıkları* içinde (s. 127-155). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Topaloğlu, B. (2001). Gökçeada Kuzey Sahili Sünger Faunası Üzerine Bir Ön Çalışma. *Ulusal Ege Adaları 2001 Toplantısı Tam Metni* içinde (s.97-102).
- Tümen, G., Satıl, F., Duman H. Ve Başer, K.H.C. (2000). Two New Records for Turkey: *Satureja icarica* P.H. Davis, *Satureja pilosa* Velen. *Turkish Journal of Botany*, 24 (3), 211-214.
- Ziyæe, M. (2018). Assessment of Urban Identity Through a Matrix of Cultural Landscapes. *Cities*, 74, 21-31.